

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Скороход Тетяни Олександрівни
на тему **«Феномен студентської періодики
в системі соціальних комунікацій»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 06 Журналістика
за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дисертації. Студентська періодика пройшла тривалий шлях, еволюціонуючи від паперової форми до електронної. Більшість вишів світу й України зокрема мають свій друкований орган, у створенні якого активно беруть участь студенти: в Оксфордському університеті це «Oxford Student», у Болонському університеті – «UniboMagazine», у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка – «Київський університет», у НУ «Львівська політехніка» – «Аудиторія», у Житомирському державному університеті імені Івана Франка – «Універсум», у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара – «Дніпровський університет», у НУ «Запорізька політехніка» – «Запорізька політехніка» тощо.

У наш час доступ до такого контенту та участь у його створенні відкривають широкі можливості для всіх учасників освітнього процесу. Для тих, хто визначається з майбутньою професією, і їхніх батьків – зазирнути в життя студентів, перейнятися атмосферою різноманітного насиченого молодіжного руху на новому етапі навчання; для тих, хто вже вступив до університету, – застосувати й розвинути свої навички як автора чи редактора, журналіста й фахівця в обраній предметній галузі знання; для ЗВО – мати свій канал поширення інформації про ресурси та надати базу для практики майбутнім видавцям. Виховання свідомих громадян своєї країни спонукає приділяти особливу увагу створенню якісного контенту студентської періодики, що є непростим завданням. І все це вимагає уваги науковців різних галузей знань, насамперед журналістики.

Наявна сукупність знань щодо студентської періодики не відображає повною мірою реального стану справ, не набула конденсованого наукового осмислення, і це зумовлює зміни вимог як до змісту, так і до редакційно-видавничого процесу, тож можна констатувати вдалий вибір здобувачкою теми роботи. На сьогодні є потреба в розробленні теоретичних та науково-методичних положень щодо студентської періодики, оскільки вона є інформаційним продуктом, який сприяє розвитку світогляду молодого покоління та реалізації потенціалу особистості сучасних студентів у сфері соціальних комунікацій. Для цього необхідна консолідація адміністрації освітніх закладів, науковців і власне молоді. Незважаючи на наявні напрацювання щодо специфіки періодики в різних аспектах, потребує вирішення проблема редакційно-видавничої підготовки студентської періодики на сучасному етапі. Необхідність забезпечення теоретичних, методичних і

прикладних досліджень, що створюють передумови для її подальшого розвитку у світі загалом та Україні зокрема, науково-теоретична та практична значущість окреслених питань свідчать про актуальність теми Скороход Тетяни Олександрівни.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується коректністю здійсненого наукового аналізу. Методологічне підґрунтя дослідження феномену студентської періодики в соціальних комунікаціях становлять структурний і комплексний підходи. Редакційно-видавничий процес студентської періодики та практики комунікативної взаємодії із читачами в Україні розглянуто із залученням методів аналізу і синтезу, індукції і дедукції, порівняння, узагальнення та класифікації, екстраполяції, моделювання, SWOT та дискурс-аналізу, включеного спостереження, інтент-аналізу та вільного асоціативного експерименту, методу семантичного диференціалу, описового тощо.

Досить продуктивним є звернення здобувачки до методу включеного спостереження за діяльністю студентських видавничих осередків, проведення фокус-групи редакторів студентської періодики та опитування студентів щодо затребуваності студентських видань, їх тематичного наповнення та дизайну.

Обґрунтований і достовірний характер отриманої інформації щодо особливостей редакційно-видавничого процесу студентської періодики зумовлений вмілим та доречним використанням методологічного інструментарію для максимально повного висвітлення предмета й увіраження наукової концепції.

Дисертація Скороход Тетяни Олександрівни «Феномен студентської періодики в системі соціальних комунікацій» присвячена узагальненню й характеристиці принципів розроблення комунікативно ефективного студентського періодичного видання (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3); дослідженню видавничої культури студентської періодики на прикладі характеристики тематичного наповнення та художньо-технічного оформлення студентських періодичних видань України 90-х рр. XX – першої чверті XXI ст. (підрозділи 3.1, 3.2); виявленню специфіки роботи редакцій студентських видань (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); встановленню засад комунікації та комунікативних відносин у студентських видавничих осередках (підрозділи 2.1, 2.2, 3.4); аналізу текстів студентських видань з погляду комунікативно-інтенціональної ефективності (підрозділ 2.4); визначенню інструментарію впливу на читачів студентської періодики (підрозділ 2.3).

Теоретичну базу сформовано на засадах поєднання міждисциплінарних взаємозв'язків, репрезентованих працями з різних галузей соціальнокомунікаційного, соціологічного, психологічного, культурного й інших дискурсів. Сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації щодо феномену студентської періодики в соціальних

комунікаціях є обґрунтованими, оскільки підтверджуються науковими фактами й інформацією, отриманою з монографій, наукових статей, інтерв'ю з експертами тощо, а також верифікуються за допомогою емпіричного матеріалу з використанням широкої новітньої джерельної бази (наукові праці; 180 сучасних студентських періодичних видань України: «Якіта», «Глобус», «#24Project», «Вагант», «Авіатор», «Аудиторія», «Резонанс», «Ярослов», «Слог», «Non stop», «730», «Універсум», «Колоквіум», «Іпсуха», «Ять», «ЖуЖуЖу», «Креденс», «Student magazine», «Placebo», «Будівельник», «Studpuls», «Генерація», «Факс», «Педагогічні кадри», «ГОСС» тощо; вебсайти закладів освіти; сторінки в соціальній мережі Фейсбук тощо).

Переконливою є наукова новизна одержаних результатів: Т. О. Скороход, застосувавши загальнонаукові, емпіричні й теоретичні методи дослідження, уперше розкрила статусні рівні феномену студентської періодики в системі соціальних комунікацій (унікальна видавнича технологія, медіаосвітній засіб, соціальнокомунікативна технологія); комплексно дослідила студентські періодичні видання України як видавничо-організаційні суб'єкти, зокрема розглянула діяльність редакторів сучасної студентської періодики, комунікацію в студентському видавничому осередку; узагальнила досвід роботи редакцій студентської періодики стосовно запровадження нових практик комунікативної взаємодії з медіаперцептивними читачами студентських видань, адаптування тематичного наповнення видань під впливом нових реалій (пандемія COVID-19, російсько-українська війна 2022 р.), застосування прийому наративізації; установила комунікативний інструментарій впливу на читачів студентських видань; визначила комунікативно-інтенціональну ефективність текстів студентських видань; розробила методику комплексного оцінювання засобів візуалізації в студентській періодиці.

До наукових здобутків належить удосконалення типології студентських видань; рекомендації для учасників студентських редакцій щодо створення вдалого дизайну та оптимального тематичного наповнення студентської періодики різних типологічних груп. Заслугує на позитивну оцінку розвиток авторкою дисертації типології авторів, редакторів, читачів студентських видань та їхніх функціональних обов'язків, комунікативних ролей; систематизація даних про сучасний рівень популярності й затребуваності студентських періодичних видань.

Робота Т. О. Скороход містить таблиці й рисунки, що свідчать про аналітичні здібності здобувачки. Зокрема, у таблицях та на рисунках відображено, типові форми контенту аналізованих студентських газет у мережі Фейсбук та їх ефективність. Це, звісно, прикрашає роботу та гідно презентує її результати.

Робота виконана в межах наукової теми кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового видавничо-поліграфічного інституту КПІ ім. Ігоря Сікорського «Соціальнокомунікаційний підхід до редагування різних видів видань» (номер державної реєстрації 0119U001582).

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувачка повною мірою оволоділа методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Т. О. Скороход повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 061 Журналістика та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Соціальні комунікації, журналістика».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Скороход Тетяни Олександрівни є результатом самостійних досліджень здобувачки й не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати й тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів. Подана до захисту дисертаційна робота написана літературною українською мовою з дотриманням норм наукового стилю.

Дисертація Т. О. Скороход структурована, систематизована та послідовна, що забезпечено обраним підходом до вивчення джерельної бази та реалізації практичної частини. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Розділи дисертації взаємопов'язані між собою, кожен з них завершується проміжними висновками, які корелюють з висновками по роботі загалом і поставленими завданнями. Узгодженість та вмотивованість усіх складових дослідження надає авторській концепції цілісності. Загальний обсяг дисертації становить 298 сторінок.

У вступі висвітлено актуальність теми, мету дослідження, його завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, інформацію про особистий внесок здобувача, апробацію результатів, публікації та структуру роботи.

У першому розділі – «Теоретичні засади дослідження студентської періодики як видавничої технології» – подано історіографію студентської періодики (підрозділ 1.1), висвітлено її особливості як медіаосвітнього засобу формування світогляду студентів (підрозділ 1.2) та проаналізовано специфіку редакційно-видавничого процесу студентського періодичного видання (підрозділ 1.3). Авторка переконливо обґрунтовує висновок: «Студентська періодика є унікальною видавничою технологією розроблення друкованих, похідних від друкованих і суто мережевих, різноманітних територіально за розповсюдженням та фінансуванням газет і журналів студентської тематики» (с. 74), що водночас «сприяє соціалізації студентів, їх адаптуванню до навчального середовища, творчому самовираженню та апробуванню своїх умінь», виявляючи себе як медіаосвітній засіб (с. 74).

У другому розділі – «Студентська періодика як соціальнокомунікативна технологія» – досліджено засади комунікації в студентських видавничих осередках (підрозділ 2.1), висвітлено особливості комунікативних відносин редактора та автора студентської періодики (підрозділ 2.2), описано інструменти впливу на читача студентської періодики (підрозділ 2.3) та встановлено комунікативно-інтенціональну ефективність текстів студентських видань (підрозділ 2.4). Простежено, як студентська періодика реалізує комунікацію між учасниками редакцій, між редакцією та читачами, комунікацію через текст та через засоби підтримання зворотного зв'язку за допомогою інструментів впливу на читачів у текстовій та позатекстовій сферах (мовні засоби увиразнення заголовків, меми, сторителінг, реклама, конкурси й розіграші, опитування).

У третьому розділі – «Принципи розроблення комунікативно ефективного студентського періодичного видання» – подано рекомендації щодо тематичного наповнення студентської періодики й адаптування тематичного спрямування видань під сучасні реалії (підрозділ 3.1), окреслено шляхи оптимізування роботи редакцій студентських видань над дизайном і розроблено алгоритм комплексного оцінювання засобів візуалізації студентської періодики (підрозділ 3.2), проаналізовано використання потенціалу соціальних мереж у контексті функціонування сучасної студентської періодики (підрозділ 3.3) та представлено сучасні практики комунікативної взаємодії з медіаперцептивними читачами студентської періодики (підрозділ 3.4). Здобувачка влучно визначає основні тенденції в тематичному спрямуванні (подолання тривожного інформаційного виру, унеможливлення інформаційного перенасичення, розвиток психогігієни) і візуалізації студентської періодики (портретні і репортажні фотографії, пейзажні фото (фотокраєвиди), технічні малюнки або декоративні ілюстрації, рисунки, карикатури, інфографіка тощо), а також залученні соціальних мереж.

У Висновках підсумовано основні положення наукової праці та результати виконаного дослідження.

Додатки містять дуже цінну інформацію про кореляцію рівнів когнітивних процесів, навичок високого й низького рівня з видавничими завданнями під час редакційно-видавничого процесу студентських видань; розширений SWOT-аналіз студентської періодики; результати фокус-групового опитування редакторів студентських періодичних видань; засоби увиразнення заголовків студентської періодики (на прикладі видань «Цеглина», «ITSka», «Рій») тощо.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Наукові результати дисертації висвітлені в 22 наукових публікаціях здобувачки, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття в періодичному

науковому виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection; 2 статті в іноземних виданнях; 4 публікації в інших наукових виданнях. Також результати дисертації були апробовані на 10 наукових фахових конференціях.

В працях здобувачки описано основні наукові здобутки, які висвітлено в трьох розділах дисертації. Опубліковані у співавторстві праці, що зараховані за темою дисертації, демонструють вагомий особистий внесок здобувачки. В усіх публікаціях дотримано принципів академічної доброчесності. Отже, має місце достатній рівень оприлюднення основних положень, що винесено на захист, та їх апробація.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. Визнаючи вагомість і цінність проведеного дослідження, мусимо висловити зауваження, що мають рекомендаційний характер.

1. У дисертації зазначено, що її метою є «з'ясувати статус, роль та рівні феномену студентської періодики в системі соціальних комунікацій» (с. 23). У самій роботі розглянуто саме українські видання, тоді як у формулюванні мети на це не вказано, і можна було б передбачити, що будуть розглянуті як зарубіжні, так і українські студентські періодичні видання. Крім того, потребує уточнення, як розуміє здобувачка поняття «рівні феномену студентської періодики в системі соціальних комунікацій» і «статусні рівні», яке вжито в пункті новизни «вперше» та у висновках?

2. Щодо предмета дослідження, то авторка зазначає: «РВП студентської періодики, її тематичне наповнення та художньо-технічне оформлення, комунікація та комунікативні відносини під час створення студентських видань, практики комунікативної взаємодії з читачами студентських видань в Україні» (с. 23). Видається зайвою така деталізація, адже редакційно-видавничий процес уключає в себе комунікацію та комунікативні відносини під час створення студентських видань.

3. Підрозділ 3.3 присвячений аналізу використання потенціалу соціальних мереж у контексті функціонування сучасної студентської періодики на прикладі мережі Фейсбук, яка є наразі найбільш популярною у світі. Водночас, зокрема, у Додатку Е продемонстровано сторителінг у форматі сториз у соціальній мережі Інстаграм від редакції студентського видання «Візаві». Хотілося б почути коментар авторки дисертації, як представлені українські студентські періодичні видання в інших соціальних мережах, крім згаданих (Фейсбуку та Інстаграм)?

4. У роботі Т. О. Скороход наводить результати фокус-групового опитування редакторів студентських видань (с. 87–88) та опитування студентів ЗВО (с. 95), проведених у грудні 2017 р. З огляду на зміни в країні впродовж досліджуваного періоду цікавими були б «свіжіші» результати аналогічних опитувань, наприклад у 2022 р.

Вважаємо, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальної наукової новизни та практичного значення результатів і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Скороход Тетяни Олександрівни на тему «Феномен студентської періодики в системі соціальних комунікацій» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для журналістики. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Скороход Тетяна Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Офіційний опонент:

доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри спеціальної освіти та психології
КЗВО «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» ЗОР



А. О. Бессараб

Підпис А. О. Бессараб засвідчую:

вчений секретар

КЗВО «Хортицька національна

навчально-реабілітаційна академія» ЗОР



Н. В. Руколянська

20 квітня 2023 р.